

iMoRe №173. Часткове гарантування вкладів у сільському господарстві та ще кілька важливих змін

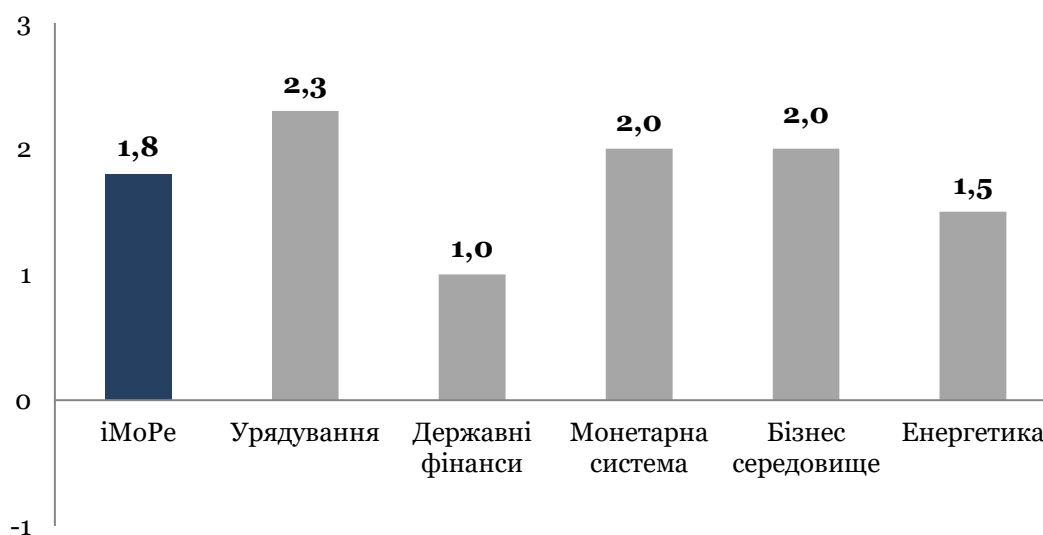
Індекс моніторингу реформ (iMoRe) становить +1,8 бала за період з 8 по 21 листопада 2021 року з можливих значень від -5,0 до +5,0. У попередньому раунді індекс дорівнював +0,1 бала.

Графік 1. Динаміка Індексу моніторингу реформ

Індекс реформ може приймати значення від -5 до +5, значення вище за +2 розглядається як прийнятний темп реформ

Графік 2. Значення iMoRe та його компонентів у поточному раунді оцінювання

Основні події раунду

1. Закон про фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві, +3,3 бала

Щоб малий та середній агробізнес міг повноцінно скористатися можливостями, які створила земельна реформа, йому потрібен доступ до фінансових ресурсів. Інвестиції у нову техніку, біологічні активи рослинництва та тваринництва, сільськогосподарські будівлі та споруди допоможуть суттєво збільшити продуктивність праці. Проте, далеко не всі компанії можуть дозволити собі залучити необхідне фінансування, зокрема у формі банківського кредитування. Серед основних бар'єрів – високі відсотки за кредитами та відсутність необхідного майна для застави.

Для вирішення цієї проблеми Верховна Рада 4 листопада прийняла закон [1865-IX](#).

Закон передбачає створення Фонду часткового гарантування кредитів у сільському господарстві, який буде надавати часткові гарантії за кредитами банків аграріям. Він зможе надати гарантії на 50% суми боргу на строк до 10 років. За очікуваннями це суттєво зменшить ризики кредитування аграріїв для фінансових установ і тому збільшить обсяги кредитування.

Такі гарантії зможуть отримати агровиробники, які мають у власності до 500 га землі та спеціалізуються на первинному виробництві сільськогосподарської продукції. Фонд зможе надавати гарантії за кредитами фінансових установ, які мають договір про співпрацю з ним.

Статутний капітал формуватиметься за рахунок коштів державного бюджету та донорської допомоги від міжнародних партнерів. [Мінагро очікує](#), що з бюджету буде профінансовано 1,5 млрд грн, а загальна сума статутного капіталу становитиме 3 млрд грн. Ці кошти дозволять профінансувати проекти аграріїв на суму близько 24 млрд грн.

Фонд – це новий, але не єдиний інструмент підтримки аграріїв. Вони вже можуть [отримати кредити на пільгових умовах](#) (держава частково компенсує відсоткові ставки) та скористатися [програмою 5-7-9](#).

Коментарі

«Ухвалення закону “Про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві” є одним із ключових елементів земельної реформи, який полягає у полегшенні доступу дрібних сільгоспвиробників до фінансування. Спроможність саме дрібних сільгоспвиробників у конкуренції за земельні ресурси із середніми та великими сільгоспвиробниками є ефективною запорукою від надмірного накопичення землеволодіння. Штучні обмеження в 100 га чи 10 тис га «в одні руки», як показує світова практика, просто не працюють. Звичайно, потрібен час на

розбудову Фонду, але як інструмент, гарантування кредитування показало свою ефективність в світовій практиці».

Олег Нів'євський, Київська школа економіки

«Закон передбачає створення Фонду, на базі якого працюватиме спеціалізований механізм державних гарантій за кредитами агровиробникам, у т.ч. за кредитами на придбання землі. Даний механізм стане доповненням до вже існуючих механізмів гарантій за кредитами бізнесу в рамках програм “Доступні кредити 5-7-9%” та Державних часткових портфельних гарантій, але на відміну від них працюватиме тільки для агросектору.

Мета закону – полегшити доступ до кредитів для аграріїв, у тому числі на придбання землі».

Олена Коробкова, Голова Ради, Незалежна асоціація банків України

2. Закон про вдосконалення діяльності НБУ, +2,0 бала

Низка норм щодо внутрішнього урядування в НБУ, управління резервами, проведення перевірок не повною мірою відповідають кращій світовій практиці.

Щоб вирішити цю проблему, Верховна Рада 19 жовтня прийняла закон [1811-IX](#).

Зокрема цей закон врегульовує низку питань функціонування та взаємодії Ради та Правління НБУ, доповнює кваліфікаційні вимоги до членів цих органів та уточнює їх повноваження, уповноважує Правління НБУ розробити Кодекс етики працівників.

Він також розширює інструменти НБУ для управління золотовалютними резервами та розширює коло контрагентів для проведення операцій з ними.

Коментарі

«Даний закон актуалізує низку застарілих законодавчих норм, які регулюють діяльність НБУ, зокрема у сфері здійснення грошово-кредитної політики та функціонування органів управління НБУ (зокрема щодо порядку взаємодії між Радою та Правлінням). Закон сприятиме збільшенню ефективності НБУ як регулятора, стабільному функціонуванню та розвитку фінансового сектору, а також зниженню ризиків для фінансової стабільності у довгостроковій перспективі».

Олена Коробкова, Голова Ради, Незалежна асоціація банків України

«Даний закон актуалізує низку застарілих законодавчих норм, які регулюють діяльність НБУ, зокрема у сфері здійснення грошово-кредитної політики та функціонування органів управління НБУ (зокрема щодо порядку взаємодії між Радою та Правлінням). Закон сприятиме збільшенню ефективності НБУ як регулятора, стабільному функціонуванню та розвитку фінансового сектору, а також зниженню ризиків для фінансової стабільності у довгостроковій перспективі. Зміни до Закону про Національний банк України, в першу чергу, стосуються кількох ключових питань в частині роботи органів управління центрального банку. Значно деталізуються вимоги до осіб, що претендують або обіймають посади Голови НБУ, заступників Голови НБУ, членів Ради НБУ. Проте подекуди така деталізація є надмірною і може свідчити про занадто формалістичний підхід до встановлення критеріїв придатності посадових осіб. Зміни до закону також уточнюють окремі повноваження Ради НБУ, остаточно усувають юридичні прогалини, які почасти давали можливість Раді створювати конфлікти з правлінням, зокрема шляхом надання рекомендацій, що стосуються операційної роботи правління. Скасовано обов'язок НБУ надавати уряду прогноз обмінного курсу гривні – це повністю відповідає загальній логіці політики гнучкого обмінного курсоутворення, якої дотримується НБУ останніми роками. В Законі уточнено або ж виключено ряд термінів та визначень, оскільки деякі з них або ніколи не використовувалися на практиці або ж були застарілими. Також змінами до закону підсилено принципи правового захисту працівників НБУ».

Віталій Ваврищук, голова департаменту макроекономічних досліджень, ІСУ

3. Закон про приведення статусу НАБУ у відповідність до Конституції, +2,0 бала

У законодавстві щодо діяльності НАБУ існувала прогалина, через що у вересні 2020 КСУ [визнав неконституційними](#) окремі положення закону «Про Національне антикорупційне бюро України». Тому законодавство про НАБУ потрібно було привести у відповідність до Конституції. Зокрема йдеться про врегулювання питання статусу органу та призначення його керівника.

При внесенні таких змін потрібно було забезпечити сталість та безперервність діяльності НАБУ та гарантувати його інституційну та операційну незалежність.

Закон [1810-IX](#) від 19.10.2021 вирішив цю проблему.

Коментар

«Закон нейтралізував законодавчу прогалину, яка утворилася після рішень КСУ №9-р/2020 та 11-р/2020. Ці рішення, серед іншого, визнали повноваження Президента щодо призначення очільника НАБУ та статус цього органу – державний правоохоронний орган – неконституційними. З прийняттям ж Закону,

НАБУ стало центральним виконавчим органом зі спеціальним статусом, а його директора відтепер призначатиме Кабмін. Тобто тепер НАБУ підпорядковується уряду.

Загрози незалежності НАБУ закон не несе. В ньому прописані особливості порядку взаємодії НАБУ із КМУ з метою виключення втручання останнього у діяльність Бюро. Водночас у Законі є “слабка ланка”, яка стосується нового порядку відбору директора НАБУ. Йдеться про кількість фінальних претендентів на цю посаду: Закон передбачає, що конкурсна комісія пропонуватиме уряду аж трьох осіб. Відсутність ж критеріїв обрання серед них підвищує ризики призначення “більш зручного” керівника цього органу».

Олександр Калітенко, Трансперенсі Інтернешнл Україна

4. Постанова про закупівлі ліків від рідких хвороб за державні кошти, +2.0 бала

В Україні існували обмеження на використання ліків від рідких хвороб, які не зареєстровані в Україні. Зокрема, якщо вони не були зареєстровані в Україні або у країнах зі строгими регуляторними процедурами (Європі, США, Японії, Канаді), їх не можна було закуповувати за кошти держави.

Частина виробників ліків від рідких хвороб не має необхідні ліцензії в Україні та не планувала її отримувати. Основна причина – малий обсяг ринку.

Постанова [№ 1182 від 15 листопада 2021](#) вирішила цю проблему, визначивши перелік ліків, потрібних при орфанних хворобах, які в рамках державних закупівель можуть закуповуватися без реєстрації в Україні.

Коментарі

«Закон дозволив ввезення на територію України незареєстрованих лікарських засобів для закупівель ліків за державні кошти за таких обставин:

в Україні відсутні альтернативні засоби для профілактики або лікування відповідних захворювань (відсутні зареєстровані в Україні лікарські засоби із відповідною діючою речовиною);

потреба у таких лікарських засобах в Україні є обмеженою, тобто лікарський засіб передбачений для використання незначною кількістю пацієнтів;

відповідні лікарські засоби в установленому порядку допущені до застосування на території однієї з таких країн: Сполучені Штати Америки, Швейцарська Конфедерація, Японія, Австралія, Канада або за централізованою процедурою у

державах – членах Європейського Союзу та застосовуються в одній із зазначених країн.

Даною постановою визначено перелік лікарських засобів за міжнародними непатентованими назвами (МНН), які зможуть постачатись на території України за результатами закупівель ДП “Медичні закупівлі України”. Це дозволить забезпечити життєво необхідним лікуванням найбільш вразливі категорії пацієнтів – діти, які страждають на онкологічні захворювання, пацієнти з орфанними захворюваннями тощо».

Інна Масленчук, експертка в сфері політики закупівель лікарських засобів та медичних виробів

«До ухвалення постанови №1182 в Україні існувало два способи потрапляння на ринок лікарських засобів за спрощеними процедурами реєстрації. Одна з таких процедур допускає на аптечний ринок ліки, які вже зареєстровані в Європі, США, Японії, Канаді – тобто у так званих країнах зі строгими регуляторними процедурами, – вони не потребують дублювання перевірок в Україні, оскільки ми довіряємо регуляторним органам цих країн. Друга спрощена процедура – це допуск на ринок препаратів теж із країн зі строгих регуляторних юрисдикцій, але для державних закупівель. Тобто у переможця тендеру є можливість розпочати процес реєстрації після виграшу, коли вони матимуть гарантії купівлі ліків від української держави.

Однак існує ряд препаратів, які Україна не закуповувала навіть попри виділення коштів на них. Яскравий приклад – препарат “Анакінра” для хворих дітей з первинним імунodefіцитом. Виробник не хотів розпочинати процес реєстрації препарату в Україні попри тривалі переговори та всі зусилля з боку української влади, тому що в Україні було тільки 7 дітей, які пожиттєво потребують цього препарату. Виробник обґрунтовував це тим, що уряди інших країн розробляють спеціальні політики для входу таких ліків на ринок у якості не зареєстрованих.

Це стало передумовою ідеї створення постанови №1182. У ній перелічені конкретні назви лікарських засобів, які без реєстрації можуть закуповуватися в Україні і постачатися пацієнтам через лікарні. Ця норма діє лише для державних закупівель. Такі ліки не можуть закуповуватися приватними компаніями та реалізовуватися в аптеках.

Особливістю постанови є те, що її дія розповсюджується лише на лікарські засоби, вказані у переліку до постанови. Отже, виключення чи додавання певних ліків потребуватиме внесення змін до постанови».

Інна Іваненко, виконавча директорка БФ «Пацієнти України»

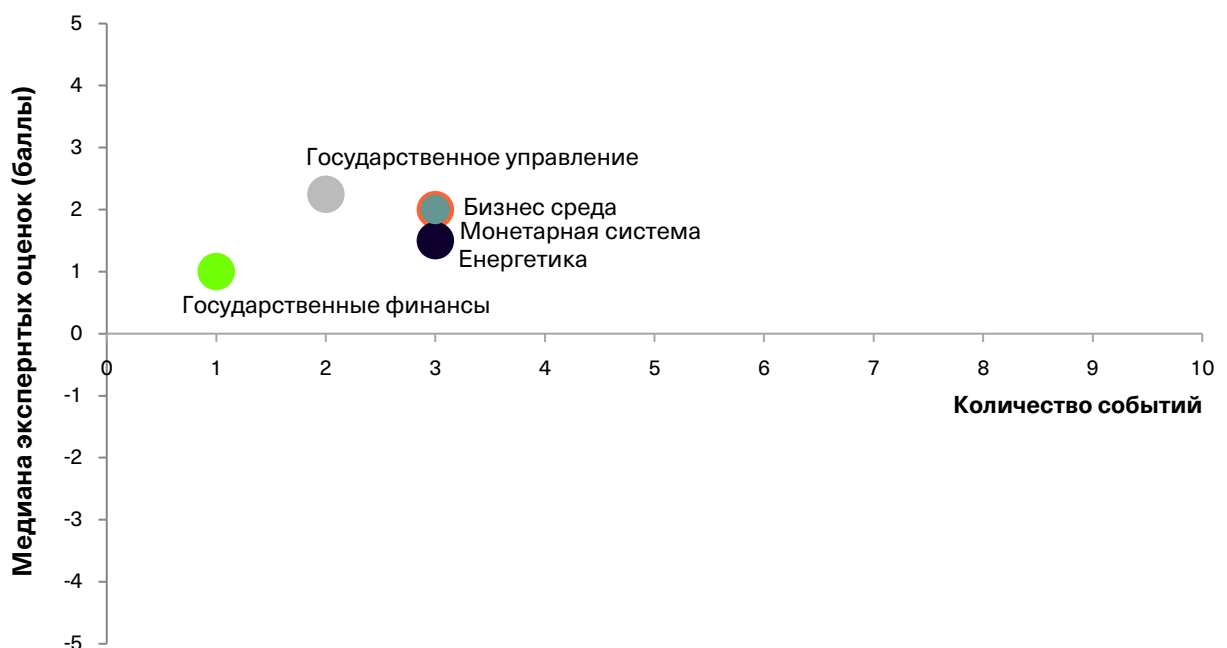
Графік 3. Події, що визначали значення індексу, оцінка події є сумою її оцінок за напрямками, тому вона може перевищувати +5, або бути меншою за -5

Таблиця 1. Оцінки всіх подій та прогресу реформ за напрямками

Державне управління	+2,3
Закон про приведення статусу НАБУ у відповідність з Конституцією	+2,0
Закон, що дозволяє здавати в оренду майно ліквідованих сільських шкіл	+1,3
Державні фінанси	+1,0
Незарєєстровані ліки проти рідкісних хвороб закуповуватимуть бюджетним коштом	+2,0
Монетарна система	+2,0
Закон про удосконалення діяльності НБУ	+2,0
Закон про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві	+1,8
Фінансовий лізинг у рамках «5-7-9%»	+1,5
Бізнес середовище	+2,0
Закон про гармонізацію законодавства у сфері виробництва дитячого харчування	+1,3
Закон про прискорену реєстрацію ліків	+1,3
Закон про Фонд часткового гарантування кредитів у сільському господарстві	+1,5
Енергетика	+1,5
Закон про енергоефективність	+1,0
Закон про розвиток виробництва біометану	+1,0
Кабмін відновив роботу Енергетичної компанії України та передав їй «Центренерго» і державні шахти	+0,5

Графік 4. Значення окремих компонентів Індексу та кількість подій

(Див. графіки та таблиці на сайті http://imorevox.in.ua/?page_id=577, http://imorevox.in.ua/list_rounds.php)

Довідкова інформація: Індекс Моніторингу Реформ (iMoPe) VoxUkraine призначений надавати комплексну оцінку зусиллям влади України зі впровадження економічних реформ. Індекс базується на експертних оцінках змін у регуляторному середовищі за п'ятьма напрямками:

1. Державне управління
2. Державні фінанси
3. Монетарна система
4. Бізнес середовище
5. Енергетика

Детальніше про Індекс та методологію розрахунку можна дізнатись на сайті imorevox.org.

VoxUkraine- це ініціатива, створена групою міжнародних та вітчизняних економістів, присвячена реформам та економічному розвитку України. Цілями VoxUkraine є поширення науково обґрунтованого аналізу та коментарів щодо економічних та суспільно-політичних подій в Україні, підвищення рівня дискусії та формулювання системного підходу до реформ, а також інтеграція України в світову мережу економістів та діячів, відповідальних за економічну політику.